

5. Крисоватий В.І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання / В.І. Крисоватий. – Тернопіль: Видавництво Карпюка, 2000. – 246 с.
6. Мищенко С.Г. Стимулирование экономического развития: аспекты налогообложения / С.Г. Мищенко. – Донецк: ООО «Юго-Восток», 2006. – 225 с.
7. Иванов Ю.Б. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів/ Ю.Б. Иванов, О.М. Тищенко, К.В. Давискіба, І.А. Серова та ін.; під ред. докт. екон. наук, проф. Ю.Б. Иванова. – Харків: ХНЕУ, 2006 – 240 с.
8. Кендюхов А. Ярым-Агаев А. Какая налоговая реформа нужна Украине? [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://kendyuhov.in.ua/index.php?type=full&name=nstat/nstat_2.html
9. Карпова В.В. Формування системи податкового планування на підприємстві: дис. ... канд. екон. наук. – Харків, 2005. – 192 с.
10. Ісаншина Г.Ю. Податковий менеджмент: навч. посіб. / Г.Ю. Ісаншина. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 260 с.
11. Кириш А.В. Экономическое электричество, приложение ТЕМА к журналу Бухгалтер №30(510), август 2009 г.
12. Малий бізнес увеличил уплату единого налога втрое. [Электронный ресурс]. – Материал газети «Экономические известия» – Режим доступа: http://news.eizvestia.com/news_economy/full/malyj-biznes-uvlichil-uplatu-edinogo-naloga-vtrioe
13. Кириш А.В. Простота лучше воровства // Бухгалтер №23(551), июнь 2010 г. С. 6-7.
14. Википедия Свободная энциклопедия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Предмет_труда
15. Продан О. Лист до Віце-прем'єр-міністра України з питань економіки С. Тігіпка. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://radakmu.org.ua/uk/sproshene_opodatkuвання/3147.html

334.722 332.14

*Ткачук О.М., д.е.н., професор,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ

Роль малого та середнього бізнесу в суспільстві, як і підприємництва взагалі, на етапі розвитку ринкової економіки є неocenною. Вона полягає в тому, що підприємництво, малий та середній бізнес є факторами відтворювального процесу. Створюється сприятливе середовище для розвитку конкуренції, що поширює ринкові перетворення. На підставі попиту, пропозиції та стратегічних цілей країни підприємництво впливає на структурну перебудову економіки в напрямку її розвитку, сприяє економії та раціональному використанню всіх видів ресурсів, формуванню «середнього класу» суспільства.

Малий і середній бізнес забезпечує стимулювання праці робітників, заохочує підприємців на інноваційну діяльність, створює нові робочі місця, сприяє формуванню нового типу суспільного способу життя та підприємницької культури, проводить благодійну і спонсорську діяльність, здійснює підтримку політичних рухів, економічних структур, зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти малого та середнього бізнесу мають чітко визначені права, свободи і обмеження підприємницької діяльності:

- самостійне здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом;
- здійснення окремих видів підприємницької діяльності додатково регулюється законодавчими актами;
- перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюються виключно законом;
- самостійний вибір цілей, задач, видів діяльності, стратегії управління;
- заохочення всіх видів капіталу у підприємницьку діяльність;
- розпорядження прибутком згідно з законодавством України, засновницькими документами;
- відкриття банківських рахунків, отримання кредитів на договірних засадах;
- об'єднання в асоціації, спілки тощо;
- використання майна юридичних та фізичних осіб на умовах оренди, лізингу;
- страхування підприємницького ризику за допомогою страхових фірм;
- здійснення зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Держава сприяє розвитку підприємництва, створює необхідні для цього умови. Це організація матеріально-технічного забезпечення, інформаційного обслуговування, підготовка підприємницьких кадрів,

забезпечення бізнесу виробничою та соціальною інфраструктурою, стимулювання модернізації технологій, підтримка малого і середнього бізнесу. Гарантіями прав підприємців з боку держави виступають:

1) рівні права для всіх підприємців незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів;

2) забезпечення матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою для своєчасного виконання поставок, робіт чи послуг державного призначення;

3) недоторканість майна, захист прав власності;

4) недопущення відмови у державній реєстрації за мотивами недоцільності;

5) недопущення монопольного становища на ринку окремих суб'єктів підприємництва, недоброякісної конкуренції;

6) захист прав і інтересів суб'єктів підприємництва, що діють на території України та інших держав.

Суб'єкти малого та середнього бізнесу, як і всі суб'єкти підприємницької діяльності, несуть певні зобов'язання перед державою. А саме: не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.

В цілому, державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу – це система заходів, розроблених державою з урахуванням вимог ринку і інтересів суб'єктів підприємництва. Для такого регулювання держава використовує економічні (непрямі) та адміністративні (прямі) методи впливу на підприємницьку діяльність. Це допомагає також впливати на розвиток економіки країни з метою зміцнення її ринкових основ та запобігання кризових явищ.

До економічних методів державного регулювання підприємницької діяльності належать податки, ціноутворення, перерозподіл доходів, кредитно-фінансові механізми (табл. 1).

Таблиця 1

Економічні засоби впливу держави на підприємництво

№	Вид впливу	Сутність впливу
1.	Фіскальна політика	Регулювання державним бюджетом і оподаткування з метою їх стабілізації
2.	Кредитно-грошова політика	Цілеспрямоване управління банківським відсотком, грошовою масою і кредитами
3.	Науково-технічна політика	Система цілеспрямованих заходів, що забезпечують комплексний розвиток науки і техніки, впровадження результатів у народне господарство
4.	Амортизаційна політика	Складова частина науково-технічної політики, за допомогою якої держава регулює темпи і характер відтворення, швидкість оновлення основних фондів
5.	Інвестиційна політика	Регулювання темпів обсягу виробництва, прискорення НТП, змін структури суспільного виробництва, вирішення соціальних проблем, створення умов зацікавленості приватного сектору в інвестиційній діяльності
6.	Ціноутворення	Цінове регулювання попиту і пропозиції, перерозподіл доходів і ресурсів, забезпечення мінімального прожиткового рівня життя

Адміністративні методи використовуються державою з метою підвищення ефективності дії економічних методів. Держава регулює також екологічні наслідки діяльності підприємств. До них відносяться природоохоронні заходи, фінансові санкції, стандарти господарської діяльності, що забезпечують екологічну безпеку. Держава визначає мінімально припустимі параметри життя населення, захист національних інтересів у системі господарських зв'язків. Складовою частиною загальної науково-технічної політики держави та засобом регулювання підприємницької діяльності є амортизаційна політика. За допомогою норм амортизації держава регулює темпи та характер відтворення, насамперед, швидкість оновлення основних фондів.

Важливими механізмами впливу держави на підприємницьку діяльність є фіскальна (бюджетна) та інвестиційна політика. В умовах ринкової економіки остання спрямована на підвищення зацікавленості приватного сектора в її інвестуванні. Аналіз окремих функцій та органів регулювання підприємницької діяльності (табл. 2).

Малий та середній бізнес є пріоритетним напрямком державного стимулювання в практиці економічно розвинутих країн. Якщо коротко проаналізувати американський досвід ведення малого бізнесу, то можна побачити суттєву різницю у визначенні його масштабів в порівнянні з вітчизняною економікою.

Аналіз окремих функцій та органів регулювання підприємницької діяльності в Україні

№ з/п	Функції регулювання	Органи регулювання
1	Реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності	1.1. Державний реєстратор 1.2. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України
2	Сертифікація роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	2.1. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України
3	Регламентування місця розташування, режиму роботи, типу підприємства	3.1. Відділи та управління місцевих органів самоуправління
4	Контроль правильності встановлення цін на підприємствах	4.1. Державна інспекція з контролю за цінами 4.2. Державна податкова інспекція 4.3. Державний комітет у справах захисту прав споживачів
5	Контроль якості товарів, дотримання правил їх зберігання та реалізації	5.1. Санітарно-епідеміологічна станція Міністерства охорони здоров'я України 5.2. Державний центр стандартизації, метрології, сертифікації; 5.3. Державний комітет у справах захисту прав споживачів
6	Організації контролю за обігом готівки	6.1. Установи банків 6.2. Державна податкова адміністрація
7	Контроль за дотриманням умов праці	7.1. Державна інспекція з праці 7.2. Міністерство праці і соціальної політики
8	Контроль за дотриманням протипожежних заходів	8.1. Управління з надзвичайних ситуацій Міністерства внутрішніх справ України

Мале підприємство в США – це фірма, якою управляє незалежний володар, яка не домінує в своїй області діяльності і відносно невелика за обсягом річних продажів та кількістю найманих працівників у порівнянні з іншими фірмами цієї самої галузі. Будь-яка компанія в США, що має менше 500 працівників, звичайно розглядається як мала [1, с. 100].

Малі фірми в США є двох протилежних типів. Більшість з них, приблизно (80-90%), – це підприємства, що мають дуже обмежені можливості для зростання. До них відносяться, наприклад, підприємець-консультант, що працює неповний робочий день та має офіс у себе вдома, магазин квітів, невелика піцерія, інші підприємства сімейного бізнесу.

Американська тенденція привела до пізнішого укрупнення бізнесу, і країна стала країною службовців. Останнє цілком зрозуміло. Лише об'єднання чисельних ресурсів – фінансових, економічних, людських – може привести до конкурентоспроможного стану малих підприємств на ринку. Тому виникають організаційно-правові об'єднання підприємств, найбільш просте з яких – асоціація. За американською статистикою, переважна кількість підприємств, що закриваються, є малими. В табл. 3 наведені основні причини банкрутства малих підприємств [2, с. 32].

Малий та середній бізнес в умовах побудови ринкових відносин в економіці України є важливим інструментом одержання соціально-економічних результатів для значної кількості фізичних та юридичних осіб – суб'єктів підприємництва. Безумовно, у порівнянні з розвинутими країнами, де кількість зазначених суб'єктів підприємництва сягає від 60% до 80% в загальнодержавній структурі економіки, в Україні цей показник сьогодні значно нижчий.

Для підняття його об'єктивної ролі і удосконалення взаємостосунків з державою, органами місцевого самоврядування, фінансово-кредитними інститутами в країні створюються певні політичні і організаційно-правові умови його розвитку.

А саме, ці умови спрямовані на зростання чисельності зайнятих у секторі малого підприємництва, доходів і рівня соціальної захищеності працівників малих підприємств, підвищення темпів розвитку малого підприємництва як одного зі стратегічних факторів соціально-економічного розвитку держави, збільшення частки малих підприємств у формуванні сукупного внутрішнього валового продукту (виробництва товарів, надання послуг, обсяг чистих податків), розширення сфер діяльності та економічне зміцнення малих підприємств [3, с. 18-27].

Причини банкрутства малих підприємств США (у відсотках)

Причини	Промисловість	Оптова торгівля	Роздрібна торгівля	Будівництво	Комунальні послуги	Інші
Недбалість	1,2	0,4	1,0	0,8	0,8	0,9
Обман	0,9	0,7	0,4	0,2	0,6	0,4
Нестача досвіду за спеціальністю	7,8	11,5	14,7	7,6	10,2	11,3
Нестача управлінського досвіду	11,5	12,0	15,8	16,1	14,3	14,6
Неврівноваженість	23,5	22,5	22,2	21,5	24,1	23,1
Некомпетентність	51,8	48,5	40,8	47,7	48,7	44,6
Лихо	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,5
Невідомі причини	2,9	4,0	4,9	5,7	8,0	5,1
УСЬОГО	100	100	100	100	100	100

Засобом стимулювання розвитку малого підприємництва є введення спрощеної системи оподаткування. У 1998 році було видано Указ Президента «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва», який заклав правові основи запровадження спрощеного оподаткування.

Сьогодні в Україні існують такі види спрощеного оподаткування для суб'єктів малого підприємництва як єдиний податок, фіксований податок (патент) та фіксований сільськогосподарський податок. Звісно, що кожен з них має свої особливості, спрямовані на певну категорію суб'єктів оподаткування. Однак, у всіх системах було реалізовано ідею заміни баточисельних податків, зборів та обов'язкових платежів до державного і місцевих бюджетів, а також бюджетних фондів одним єдиним податком. До нормативної бази єдиного податку можна віднести:

1. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (зі змінами та доповненнями).
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. (зі змінами та доповненнями).
3. Постанова КМУ від 16.03.2000 р. «Про роз'яснення Указу Президента України від 03.07.1998 р.».
4. Наказ ДПА «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи та порядку її ведення» від 13.10.98 р.

Перейти на спрощену систему оподаткування, обліку і звітності можуть:

- 1) юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за календарний рік не перевищує 1 млн. грн., середньоспискова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб за календарний рік;
- 2) фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, якщо у трудових відносинах з ними, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб; а обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. грн.

Суб'єкти підприємницької діяльності, які перейшли на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирають систему ставок сплати єдиного податку:

- 6% суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору в разі сплати податку на додану вартість згідно з Законом України «Про податок на додану вартість»;
- 10% суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Відділення Державного казначейства України після надходження коштів перераховують суми єдиного податку в таких розмірах: 20% – до Державного бюджету України, 23% – до місцевого бюджету, 42% – до Пенсійного фонду України, 15% – обов'язкове соціальне страхування, у тому числі до Державного фонду сприяння зайнятості населення – 4% (рис. 1).

Отже, вищезазначене дає можливість зробити висновок, що регіональний розвиток малого та середнього бізнесу є актуальним засобом розвитку економіки. Його масштаби, безумовно, поступаються масштабам великого бізнесу, по-перше, в частині надходжень до бюджету.

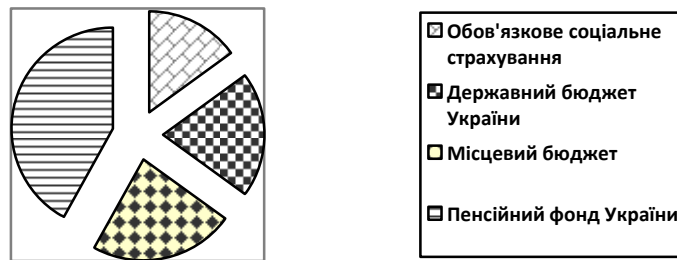

Рис. 1. Структура розподілу єдиного податку

Але зайняті в малому бізнесі люди отримують соціально-економічний ефект від своєї діяльності та приймають активну участь у виконанні загальнодержавних цілей розвитку економіки країни. Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу є перспективним, в тому числі – соціально-економічний захист та мотивація його суб'єктів, створення нових робочих місць, швидкої гнучкості та адаптивності до змін зовнішнього середовища, виховання сучасної підприємницької корпоративної культури.

Література

1. Современный бизнес / пер. с англ. Д.Дж. Речмен, М.Х. Мескон, К.Л. Боуви, Дж. В. Тилл. – М.: Республика, 1995. – 431 с.
2. Говорушка Т.А. Малый бизнес: навч. посіб. / Т.А. Говорушка, О.І. Тимченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
3. Мороз О.М. Теоретичні основи концептуального розвитку регіональної економіки малого та середнього бізнесу / О.М. Мороз; За ред. проф. І.С. Ткаченко. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2007. – 300 с.

338.242:339.5.012:006.027

Дятлова В.В., д.е.н., доцент,
Донецький державний університет управління

КОНЦЕПЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Серед стратегічних завдань розвитку економіки України в умовах глобалізації й інтеграції слід виокремити ті, що спрямовані на забезпечення умов її ефективного та самодостатнього функціонування у світовому економічному просторі за рахунок орієнтації вітчизняних товарів і послуг на світовий ринок та їх високої конкурентоспроможності на внутрішньому. Доступ до світових ринків значно спрощується за умов гармонізації нормативно-правових документів і адаптації національних інституцій у сфері технічного регулювання до діяльності в міжнародних і регіональних організаціях.

Істотний вклад у дослідження окремих аспектів проблеми трансформації технічного регулювання внесли І. Авгушевич [1], І. Аронов [2], В. Версан [3], Л. Віткін [4], Т. Зворикіна [5], С. Пугачов [6], Г. Елькін [7], у працях яких здебільшого здійснено наукове обґрунтування практичної реалізації процесів. Однак для трансформації системи, яку Україна зобов'язалася виконати на вимогу Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Союзу (ЄС), важливим є формування теоретико-методологічних засадах, розвиток яких надасть можливість ефективно здійснювати процеси у майбутньому. Як свідчать результати аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду, виникла нагальна необхідність удосконалення й розвитку технічного регулювання як системи організаційно-технічного впливу на виробничі процеси в різних галузях економіки, розробки та становлення нових науково-методичних підходів і методів до її ефективної організації.

Мета статті полягає у розробці концепції трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки.

Під системою організаційно-технічного регулювання національної економіки запропоновано розуміти сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних складових – стандартизації, технічної регламентації, метрології, оцінки відповідності, ринкового нагляду і контролю, механізмами й